

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

21 вересня 2017 р.

Київ

№ 22-рк

Публічному акціонерному товариству «Національний депозитарій України»

Про здійснення заходів,
спрямованих на запобігання
порушенням законодавства про захист
економічної конкуренції

1. ПРЕДМЕТ РЕКОМЕНДАЦІЙ

- (1) Антимонопольним комітетом України проведено дослідження питання щодо ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції у діях публічного акціонерного товариства «Національний депозитарій України» (далі – ПАТ «НДУ»), які полягають у необґрунтованому підвищенні тарифів на послугу «Обслуговування випуску цінних паперів (інші цінні папери)» з 01.09.2016.
- (2) Проведенню дослідження передували заяви суб'єктів господарювання, створених у формі акціонерних товариств, щодо необґрунтованого підвищення тарифів на послугу «Обслуговування випуску цінних паперів (інші цінні папери)» з 01.09.2016 та відсутності на сайті ПАТ «НДУ» інформації про орган, яким прийнято рішення про їх зміну (підвищення).

2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАННЯ ДЕПОЗИТАРНОГО ОБЛІКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА СТАТУСУ ЦЕНТРАЛЬНОГО ДЕПОЗИТАРІЮ

- (3) Відповідно до Закону України «Про акціонерні товариства»:
 - акціонерне товариство – господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями (частина перша статті 3);
 - усі акції товариства є іменними. Акції товариств існують виключно в бездокументарній формі (частина друга статті 20).
- (4) Відповідно до частини третьої статті 3 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» цінні папери за формою існування поділяються на бездокументарні цінні папери та документарні цінні папери. Бездокументарним цінним папером є обліковий запис на рахунку в цінних паперах у системі депозитарного обліку цінних паперів.
- (5) Відповідно до Закону України «Про депозитарну систему України»:
 - 1) система депозитарного обліку цінних паперів – сукупність інформації, записів про емісійні цінні папери (вид із зазначенням типу, номінальна вартість і кількість, обмеження обігу тощо) на рахунках у цінних паперах власників таких рахунків, про емітентів, власників цінних паперів, що мають права за цінними паперами та права на цінні папери, обмежень прав на цінні папери, уповноважених ними осіб, управителів, заставодержателів, інших осіб, наділених відповідними правами щодо цінних паперів, яка містить дані, що дають змогу ідентифікувати емісійні цінні папери і зазначених осіб, реєстр кодів цінних паперів (міжнародних ідентифікаційних номерів цінних

паперів), а також інша передбачена законодавством інформація (частина перша статті 4);

2) рахунок у цінних паперах емітента відкривається емітенту Центральним депозитарієм на підставі договору про обслуговування випусків цінних паперів. На рахунку в цінних паперах емітента на підставі договору про обслуговування випусків цінних паперів зберігаються та обліковуються цінні папери власних випусків емітента та обмеження прав на цінні папери. Договір про обслуговування випусків цінних паперів укладається між емітентом і Центральним депозитарієм, відповідно до якого Центральний депозитарій здійснює обслуговування корпоративних операцій емітента (частина третя статті 5);

3) облік прав на цінні папери конкретного власника ведеться виключно депозитарними установами, Національним банком України у визначених цим Законом випадках і депозитаріями-кореспондентами чи їх клієнтами, а облік цінних паперів і прав за цінними паперами – виключно Центральним депозитарієм або Національним банком України (абзац третій частини першої статті 6);

4) Центральний депозитарій забезпечує формування та функціонування системи депозитарного обліку цінних паперів. Центральний депозитарій веде депозитарний облік всіх емісійних цінних паперів. В Україні може існувати лише один Центральний депозитарій (частина перша статті 9);

5) Центральний депозитарій – юридична особа, що функціонує у формі публічного акціонерного товариства відповідно до Закону України «Про акціонерні товариства» з урахуванням особливостей, установлених цим Законом. Акціонерне товариство набуває статусу Центрального депозитарію з дня реєстрації Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку в установленому порядку Правил Центрального депозитарію (частина друга статті 9);

б) частиною восьмою статті 9 Закону України «Про депозитарну систему України» передбачено, що до виключної компетенції Центрального депозитарію належать, зокрема:

- зберігання глобальних сертифікатів та тимчасових глобальних сертифікатів (крім глобальних сертифікатів та тимчасових глобальних сертифікатів випусків цінних паперів, віднесених до компетенції Національного банку України);
- здійснення нумерації (кодифікації) цінних паперів відповідно до міжнародних норм, ведення реєстру кодів цінних паперів (міжнародних ідентифікаційних номерів цінних паперів);
- складення реєстрів власників іменних цінних паперів (крім цінних паперів, віднесених до компетенції Національного банку України);
- зберігання інформації про осіб, визначених на надання емітенту реєстру власників іменних цінних паперів;
- встановлення єдиних уніфікованих правил (стандартів) відображення та передачі інформації щодо обліку та обігу цінних паперів, обслуговування корпоративних дій емітентів та іншої інформації, яка вноситься до системи депозитарного обліку;
- впровадження міжнародних стандартів з питань провадження депозитарної діяльності;

7) пунктом 16 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про депозитарну систему України» передбачено, що Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку разом з Національним банком України в шестимісячний строк повинні вжити необхідних заходів щодо приведення у відповідність із вимогами цього Закону діяльності юридичних осіб, які на день опублікування цього Закону мають чинні ліцензії на провадження депозитарної діяльності депозитарію відповідно до Закону України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні», з урахуванням створення Центрального депозитарію цінних паперів на базі ПАТ «Національний депозитарій України».

- (6) Відповідно до пункту 2 рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 01.10.2013 № 2092 «Щодо реєстрації Правил Центрального депозитарію цінних паперів та надання статусу Центрального депозитарію цінних паперів» (далі – Рішення № 2092) ПАТ «Національний депозитарій України» надано статус Центрального депозитарію.
- (7) Відповідно до Правил Центрального депозитарію, затверджених Рішенням № 2092, між емітентом та Центральним депозитарієм укладається договір про обслуговування випусків цінних паперів, згідно з яким Центральний депозитарій відкриває рахунок у цінних паперах емітенту та здійснює обслуговування корпоративних операцій емітента відповідно до цих Правил, Регламенту провадження депозитарної діяльності Центральним депозитарієм цінних паперів та Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему обробки інформації Центрального депозитарію цінних паперів.
- (8) Відповідно до пункту 2.1.12 Умов Договору про обслуговування випуску цінних паперів, розміщеного на офіційному веб-сайті ПАТ «НДУ» (на підставі якого регулюються взаємовідносини між ПАТ «НДУ» та емітентами), Центральний депозитарій зобов'язаний надати емітенту тарифи та Регламент Центрального депозитарію, що є чинними на час отримання від емітента заяви про приєднання до цих Умов, шляхом розміщення на веб-сайті Центрального депозитарію www.csd.ua, та в подальшому повідомляти про зміни та доповнення до тарифів та Регламенту Центрального депозитарію шляхом оприлюднення їх на веб-сайті Центрального депозитарію www.csd.ua в термін не пізніше як за 15 (п'ятнадцять) робочих днів до початку набрання ними чинності.

3. ОПИС ОБСТАВИН ПОРУШЕНОГО ПИТАННЯ ТА ДІЙ ПАТ «НАЦІОНАЛЬНИЙ ДЕПОЗИТАРІЙ УКРАЇНИ»

- (9) З 01.09.2016 ПАТ «НДУ» змінено тарифи на послуги Центрального депозитарію, у тому числі на послугу «Обслуговування випуску цінних паперів (інші цінні папери)», яку отримують емітенти.
- (10) З 01.09.2016 ПАТ «НДУ» підвищено мінімальний розмір тарифу на послугу «Обслуговування випуску цінних паперів (інші цінні папери)» з 22 грн до 100 грн.
- (11) Інформація про тарифи ПАТ «НДУ» на послугу «Обслуговування випуску цінних паперів (інші цінні папери)»:

Тарифи, які діяли до 01.09.2016	Тарифи, які вступили в дію з 01.09.2016
3. Обслуговування випуску цінних паперів: 3.3. Інші цінні папери: 0,00055% від номінальної вартості випуску цінних паперів, але не менше 22 грн та не більше 1100 грн (за один місяць)	4. Обслуговування випуску цінних паперів: 4.3. інші цінні папери: до 12 987 000 грн – 100 грн ; 12 987 000,01 – 25 974 000 грн – 200 грн; ... 181 818 000,01 грн і більше – 1500 грн. (за один місяць, розраховується виходячи з номінальної вартості випуску цінних паперів)

- (12) Відповідно до Статуту ПАТ «Національний депозитарій України»:
- ПАТ «НДУ» – юридична особа, що набула статусу Центрального депозитарію в установленому законодавством порядку (пункт 1.1 статті 1);
 - затвердження переліку та вартості послуг (тарифів) Центрального депозитарію належить до виключної компетенції правління Центрального депозитарію за погодженням з Радою учасників (підпункт 10 пункту 9.5 статті 9).

- (13) Відповідно до Положення про Раду учасників депозитарної системи ПАТ «Національний депозитарій України», затвердженого рішенням позачергових загальних зборів акціонерів ПАТ «НДУ» (протокол від 31.05.2016 № 2), Рада учасників є консультативним органом Центрального депозитарію. Рада учасників складається з 14 членів, по 7 представників від депозитарних установ та від емітентів (які не є депозитарними установами, та компаній з управління активами, що діють від імені корпоративних інвестиційних фондів), та обирається учасниками депозитарної системи, що користуються послугами Центрального депозитарію на підставі відповідного договору.
- (14) Рада учасників на своєму засіданні 20.07.2016 погодила, а правління ПАТ «НДУ» 27.07.2016 прийняло рішення № 3/13 «Про внесення змін та доповнень до Переліку та вартості послуг (тарифів) ПАТ «НДУ» щодо здійснення депозитарної діяльності Центрального депозитарію». Відповідно до пункту 4 зазначеного рішення зміни та доповнення до Переліку та вартості послуг (тарифів) набувають чинності 01.09.2016.
- (15) Тобто, рішення про зміну тарифів, які набувають чинності з 01.09.2016, ПАТ «НДУ» було прийнято з дотриманням встановленого порядку.
- (16) За результатами дослідження встановлено, що відповідно до абзацу четвертого пункту 8 Правил Центрального депозитарію, затверджених Рішенням № 2092, зміна розміру вартості послуг Центрального депозитарію може відбуватися не частіше ніж один раз на рік. З моменту прийняття Закону України «Про депозитарну систему України» зміна вартості послуг Центрального депозитарію відбувалася тричі, а саме: 01.01.2013, 01.02.2015 та 01.09.2016.
- (17) Відповідно до пункту 3.10 Тарифної політики ПАТ «НДУ», затвердженої рішенням наглядової ради ПАТ «НДУ» від 21.03.2016 № 1/3, «при визначенні розміру вартості послуг Центрального депозитарію, які не можуть надаватися іншими суб'єктами господарювання, слід враховувати рівень рентабельності у розмірі 0-15%», а відповідно пункту 3.12 – «вартість послуг, що надаються Центральним депозитарієм, встановлюється з урахуванням реальних витрат, які несе Центральний депозитарій при наданні конкретної послуги, та визначеного в межах, встановлених пунктом 3.10 рівня рентабельності. Вартість послуг повинна забезпечувати покриття прямих витрат, безпосередньо пов'язаних з наданням послуг, та усіх накладних витрат, які відносяться до собівартості послуг. В розрахунок вартості окремих послуг мають бути враховані пропорційно витрати на виконання Центральним депозитарієм функцій, покладених на нього Законом України «Про депозитарну систему України»».
- (18) За результатами дослідження встановлено, що зміна ПАТ «НДУ» тарифів на свої послуги, у тому числі на послугу «Обслуговування випуску цінних паперів (інші цінні папери)», з 01.09.2016 є наслідком:
- значного збільшення витрат на оренду приміщення у 2015 році (9 171 000 грн) порівняно з 2014 роком (691 000 грн). Зростання витрат на оренду приміщення зумовлено тим, що до 2015 року Центральний депозитарій здійснював професійну діяльність у приміщеннях, наданих йому відповідно до пункту 2 Прикінцевих положень Закону України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» (втратив чинність у зв'язку з набранням чинності Законом України «Про депозитарну систему України»), згідно з яким Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг було зобов'язано надати на умовах оренди приміщення для розміщення ПАТ «НДУ» з оплатою фактичних витрат, пов'язаних з утриманням ним займаних площ. З 2013 до 2015 року витрати Центрального депозитарію на оренду становили суму фактичних витрат на оплату комунальних та суміжних послуг. У зв'язку із змінами в законодавстві, що регулює правовідносини у сфері оренди державного майна, ПАТ «НДУ» було зобов'язане звільнити приміщення. У зв'язку з викладеним, з 2015 року Центральний депозитарій

змушений орендувати інші приміщення на ринкових умовах. Отже, до кошторису видатків, крім вартості комунальних та суміжних послуг, додалася також вартість оренди приміщень;

– збиткової операційної діяльності ПАТ «НДУ» у 2014 – 2016 роках, викликаній збільшенням навантаження на ПАТ «НДУ» у зв'язку з отриманням статусу Центрального депозитарію, переведенням усіх випусків корпоративних цінних паперів на обслуговування до Центрального депозитарію, а також необхідністю постійного підтримання та вдосконалення програмно-технічного комплексу депозитарної діяльності;

– значного погіршення економічної ситуації в країні, девальвації національної валюти, зростання рівня інфляції та тарифів на комунальні послуги.

- (19) Аналіз розрахунку собівартості послуги «Обслуговування випуску цінних паперів (інші цінні папери)» свідчить про те, що собівартість зазначеної послуги розраховується виходячи з прямих витрат, безпосередньо пов'язаних з наданням послуги з урахуванням обсягів (кількості випусків) та пропорційно врахованих непрямих витрат, які пов'язані з виконанням Центральним депозитарієм функцій, покладених на нього Законом України «Про депозитарну систему України», та становить 100,08 грн за один місяць для випусків цінних паперів номінальною вартістю до 12 987 000 грн.

4. ВИСНОВКИ

- (20) Зазначене вище дає підстави для висновку про те, що:
- послуги ПАТ «НДУ» як Центрального депозитарію не мають замінників;
 - ПАТ «НДУ» повинно забезпечувати надання відповідних послуг Центрального депозитарію, не допускаючи при цьому дій або бездіяльності, які можуть призвести до порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

З метою здійснення заходів, спрямованих на запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, на підставі пункту 5 частини третьої статті 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», Антимонопольний комітет України надає публічному акціонерному товариству «Національний депозитарій України» обов'язкові для розгляду

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Не допускати прийняття рішень щодо встановлення цін чи інших умов придбання послуг Центрального депозитарію, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку.

2. Оприлюднюючи інформацію на власному веб-сайті про зміну тарифів на послуги Центрального депозитарію, публікувати інформацію про орган, яким прийнято таке рішення.

Рекомендації є обов'язковими для розгляду органами та особами, яким вони надані.

Про результати розгляду цих рекомендацій повідомити Антимонопольний комітет України у 30-денний строк з дня їх отримання.

В. о. Голови Комітету

М. НІЖНИК